Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
J. KOKOTT
представено на 19 ноември 2020 година[1]

Дело C-504/19

Banco de Portugal,
Fondo de Resolución,
Novo Banco SA
срещу
VR

(Преюдициално запитване, отправено от Tribunal Supremo (Върховен съд, Испания)

„Преюдициално запитване — Банков надзор — Оздравяване и ликвидация на кредитни институции — Директива 2001/24/ЕО — Мярка за оздравяване, наложена от орган на държавата членка по произхода на кредитна институция — Прехвърляне на права, активи или задължения към мостова институция — Обратно прехвърляне към кредитната институция в режим на преструктуриране — Член 3, параграф 2 — Действие на мярка за оздравяване в други държави членки — Член 32 — Последици на мярка за оздравяване по отношение на висящо съдебно производство — Харта на основните права на Европейския съюз — Член 47 — Ефективност на съдебната защита — Принципи на правна сигурност и на защита на оправданите правни очаквания — Директива 2014/59/ЕС — Прилагане във времето“

I. Въведение

1. Когато дадена банка трябва да бъде обявена в несъстоятелност, е възможно, при определени обстоятелства, критичните ѝ функции да не могат да се запазят повече. Тъй като това може да има значителни последици както за вложителите, така и за реалната икономика, в интерес на икономиката като цяло е несъстоятелността на банките да се избягва и вместо това да се предприемат мерки за оздравяване или преструктуриране по обичайния ред[2].

1 Език на оригиналния текст: немски.

2 Вж. Fact Sheet на Комисията от 15 април 2014 г. относно т.нар. *Bank Recovery and Resolution Directive* или „ДВПБ“) (вж. препратката в бележка под линия 3), MEMO/14/297.

2. Въпреки че съществуват много банки, които са част от трансгранична група предприятия, до приемането на Директива 2014/59 (наричана по-нататък „ДВПБ“)[3] по този въпрос не съществува единен инструментариум за националните надзорни органи. В това отношение правото на Съюза по-скоро се ограничава до разпоредбите на Директива 2001/24[4], според която мерките за оздравяване и за ликвидация, предвидени в националното право на държавите членки, по принцип трябва да се признават в другите държави членки без допълнителни формалности.

3. Инструмент за оздравяване и преструктуриране на банки по обичайния ред, познат както на португалското право, така и понастоящем на ДВПБ, е създаването на т.нар. мостова банка. На нея се прехвърлят всички стабилни стопански дейности на изпаднала в затруднение банка с цел да се стабилизира досегашната дейност на тази банка и да се защитят вложителите. След това оставащата „Bad Bank“ се преструктурира по обичайния ред.

4. В основата на главното производство е заплашената от обявяване в несъстоятелност през 2014 г. някогашна втора по големина португалска банка Banco Espírito Santo (наричана по нататък „BES“). По това време португалската централна банка и тогавашният надзорен орган Banco de Portugal създават мостова институция на име Novo Banco и през август 2014 г. ѝ прехвърлят всички стабилни стопански дейности на BES. Т.нар. токсични задължения остават в активите на BES и дъщерните ѝ дружества, като по този начин се превръщат в „Bad Bank“.

5. Ищцата в главното производство (наричана по-нататък „ищцата“) първоначално е инвеститор в испанското дъщерно дружество на BES. От август 2014 г. обаче договорните отношения са продължени от Novo Banco — Испания. След като ищцата предявява срещу Novo Banco — Испания, иск за недействителност на разглеждания договор поради неправилно консултиране от страна на BES при сключването на договора за инвестицията ѝ, Banco de Portugal взима решение да върне с обратно действие на BES някои задължения, включително и отговорността на BES във връзка със сключването на инвестиционния договор на ищцата.

6. Предмет на настоящото преюдициално запитване е въпросът дали съгласно Директива 2001/24 това решение следва автоматично да се признае от испанските съдилища, ако това ще доведе до отхвърляне на иска на ищцата срещу Novo Banco — Испания. Всъщност според запитващата юрисдикция — Tribunal Supremo (Върховен съд), този резултат би нарушил принципите на ефективна съдебна защита и на правна сигурност. Случаят е особено деликатен поради обстоятелството, че по този начин запитващата юрисдикция непряко поставя под съмнение валидността на задължението за безусловно признаване на мерките за преструктуриране съгласно Директива 2001/24.

3 Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година за създаване на рамка за възстановяване и преструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници [и за изменение на Директива 82/891/ЕИО на Съвета и директиви 2001/24/ЕО, 2002/47/ЕО, 2004/25/ЕО, 2005/56/ЕО, 2007/36/ЕО, 2011/35/ЕС, 2012/30/ЕС и 2013/36/ЕС и на регламенти (ЕС) № 1093/2010 и (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета] (ОВ L 173, 2014 г., стр. 190).

4 Директива 2001/24/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 април 2001 година относно оздравяването и ликвидацията на кредитни институции (ОВ L 125, стр. 15; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 4, стр. 34).

II. Правна уредба

A. Директива 2001/24

7. Съображения 6, 23 и 30 от Директива 2001/24 гласят следното:

„(6) На административните или съдебни органи на държавата членка по произход трябва да бъде предоставено изключително правомощие да вземат решения относно мерките за оздравяване, предвидени в действащото законодателство и съществуващи в практиката на тази държава членка, както и да прилагат посочените мерки. Поради трудностите при хармонизиране на законодателствата и практиката на държавите членки е нужно да бъде установено взаимно признаване от държавите членки на мерките, които всяка от тях предприема за възстановяване на жизнеспособността на лицензираните от нея кредитни институции.

[…]

(23) Важно е да се спазва принципът, че процесуалните и материално-правните последици на мерките за оздравяване или производствата по ликвидация се определят от законодателството на държавата членка по произход. Необходимо е също да се има предвид, че тези последици могат да противоречат на правилата, които са обичайно приложими за икономическата и финансовата дейност на съответната кредитна институция и нейните клонове в други държави членки. В някои случаи препращането към правото на друга държава членка е неизбежно проявление на принципа на приложимост на правото на държавата членка по произход.

[…]

(30) Действието на мерките за оздравяване или производствата по ликвидация по отношение на висящо съдебно производство се уреждат от законодателството на държавата, в която е висящо производството, по изключение от приложението на принципа lex concursus (прилагане на стълкновителния закон). Последиците на тези мерки или производства за отделните изпълнителни действия, които произтичат от висящи съдебни производства, се уреждат от законодателството на държавата членка по произход в съответствие с общото правило, установено в настоящата директива“.

8. Съгласно член 2 от Директива 2001/24 понятието „мерки за оздравяване“ означава мерки, които имат за цел да запазят или възстановят финансовото положение на кредитна институция или инвестиционен посредник […] и които биха могли да засегнат съществуващите права на трети лица, включително мерки, свързани с възможност за спиране на плащания, спиране на изпълнителни действия или намаляване на вземанията; тези мерки включват прилагане на инструментите за преструктуриране и упражняване на правомощията за преструктуриране, предвидени в Директива 2014/59“.

9. Член 3 от Директива 2001/24, озаглавен „Предприемане на мерки за оздравяване — приложимо право“, гласи:

„1. Само административни или съдебни органи на държавата членка по произход са компетентни да вземат решение за прилагане на една или повече оздравителни мерки в кредитна институция, включително в клоновете, установени в други държави членки.

2. Мерките за оздравяване се прилагат в съответствие със законовите и подзаконовите разпоредби и с процедурите, приложими в държавата членка по произход, доколкото друго не е предвидено в настоящата директива.

Посочените мерки произвеждат пълно действие, в съответствие със законодателството на тази държава членка, в цялата Общност без допълнителни формалности, включително по отношение на трети лица в други държави членки, дори когато приложимите за тях правила на приемащата държава не предвиждат такива мерки или предписват условия за прилагането им, които не са изпълнени.

Мерките за оздравяване са действащи в цялата Общност от момента, в който станат действащи в държавата членка, в която са предприети“.

10. Член 6, параграфи 1—3 от Директива 2001/24 уреждат задължението за публикуване в *Официален вестник на Европейския съюз* на решения относно мерки за оздравяване, които могат да засегнат правата на трети лица в приемащата държава членка и подлежат на обжалване в държавата членка по произход. Член 6, параграфи 4 и 5 гласи:

„4. В подлежащото на публикуване извлечение от решението на официалния език или официалните езици на съответните държави членки се посочват целта и правното основание на взетото решение, сроковете за обжалване, като се дава ясно указание за датата на изтичането им и пълния адрес на органите или съда, които са компетентни да разглеждат жалби.

5. Мерките за оздравяване се прилагат независимо от предписаните в параграфи от 1 до 3 мерки и имат пълно действие по отношение на кредиторите, освен ако не е предвидено друго от административните или съдебни органи на държавата членка по произход или от правните норми на същата държава, които регулират посочените мерки“.

11. Член 32 от Директива 2001/24 обаче предвижда:

„Последиците на мерки за оздравяване или производство по ликвидация за висящо съдебно производство за вещ или право, отнети от кредитната институция, се определят изключително от правото на държавата членка, в която се води висящото съдебно производство“.

Б. Директива 2014/59 (ДВПБ)

12. Съображения 4, 5 и 59 от ДВПБ в релевантната им в случая част гласят:

„(4) Понастоящем липсва хармонизация на процедурите за преструктуриране на институции на равнището на Съюза. Някои държави членки прилагат по отношение на институциите процедурите, приложими за други неплатежоспособни предприятия, като в някои случаи те са адаптирани към институциите. Налице са значителни съществени и процедурни различия между законите, подзаконовите актове и административните разпоредби, уреждащи несъстоятелността на институциите в държавите членки. Освен това финансовата криза показа, че обичайните производства по несъстоятелност на дружествата може да не са подходящи за институциите във всички случаи, тъй като може да не гарантират винаги достатъчно бърза намеса, непрекъснатост на критичните функции на институциите и запазване на финансовата стабилност.

(5) Следователно е необходим режим, който да осигури на органите надежден набор от инструменти за достатъчно бърза намеса на достатъчно ранен етап по отношение на нестабилна или проблемна институция, така че да се гарантира непрекъснатост на критичните финансови и икономически функции на институцията, като същевременно се

сведе до минимум въздействието от неизпълнението на задълженията на институцията върху икономиката и финансовата система. Този режим следва да гарантира, че загубите се поемат първо от акционерите, а след тях — от кредиторите […]

(59) Инструментите за преструктуриране следва да включват продажба на стопанската дейност или на акциите на институцията в режим на преструктуриране, създаване на мостова институция, обособяване на нормалните активи от обезценените или проблемните активи на проблемната институция и споделянето на загубите с акционерите и кредиторите на проблемната институция“.

13. Член 40 от ДВПБ урежда „Инструмент[а] „мостова институция“

„1. За да се постигнат целите на инструмента „мостова институция“ и като се има предвид необходимостта от запазване на критичните функции в мостовата институция, държавите членки гарантират, че органите за преструктуриране разполагат с правомощието да прехвърлят на мостова институция:

а) акции или други инструменти на собственост, емитирани от една или повече институции в режим на преструктуриране;

б) всички или определени активи, права или задължения на една или повече институции в режим на преструктуриране.

При спазване на член 85, посоченото в първа алинея прехвърляне може да се извърши, без да има съгласие на акционерите на институциите в режим на преструктуриране или на трето лице, различно от мостовата институция, и без да се спазват процедурни изисквания съгласно дружественото право или правото в областта на ценните книжа.

[…]

7. Органите за преструктуриране могат да прехвърлят акции или други инструменти на собственост или активи, права или задължения обратно от мостовата институция при наличието на някое от следните обстоятелства:

а) в инструмента, с който е извършено прехвърлянето, е предвидена изрично възможността за обратно прехвърляне на определени акции или други инструменти на собственост, активи, права или задължения;

б) конкретните акции или други инструменти на собственост, активи, права или задължения не попадат в съответните класове или не отговарят на условията за прехвърляне на акциите или другите инструменти на собственост, активите, правата или задълженията, предвидени в инструмента, с който е извършено прехвърлянето.

Такова прехвърляне може да бъде извършено по всяко време, като трябва да отговаря на всички други условия, предвидени в инструмента за съответната цел.

8. При прехвърлянията между институцията в режим на преструктуриране или първоначалните собственици на акциите или другите инструменти на собственост, от една страна, и мостовата институция, от друга страна, се прилагат защитните механизми, посочени в дял IV, глава VII. […]“.

14. Членове 73—80 от ДВПБ обхващат защитните механизми, посочени в дял IV, глава VII.

15. Член 83 от ДВПБ, озаглавен „Процедурни задължения на органите за преструктуриране“, предвижда следното:

„[…]

2. Органът за преструктуриране информира институцията в режим на преструктуриране и следните органи, ако са различни:

а) компетентния[т] орган за институцията в режим на преструктуриране;

б) компетентните органи за клоновете на институцията в режим на преструктуриране;

[…]

4. Органът за преструктуриране публикува или осигурява публикуването на копие от заповедта или акта, по силата на които се предприема действието по преструктуриране, или съобщение, в което се обобщават последиците на действието по преструктуриране, и по-специално последиците за клиентите и, ако е приложимо — реда и срока в случай на спиране или ограничаване по членове 69, 70 и 71, по следните начини:

а) на официалната си интернет страница; […]

в) на интернет страницата на институцията в режим на преструктуриране; […]“.

16. Съгласно член 131 от ДВПБ директивата влиза в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в Официалния вестник на 12 юни 2014 г. Съгласно член 130 от ДВПБ държавите членки приемат и публикуват до 31 декември 2014 г. законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива, като прилагат тези мерки от 1 януари 2015 г.

III. Фактите и главното производство

17. На 10 януари 2008 г. ищцата в главното производство сключва в офиса на Banco Espirito Santo, S.A., Sucursal en España (наричана по-нататък „BES Испания“) в Билбао договор за придобиване на привилегировани акции на Kaupthing Bank [5], за което заплаща сума в размер на 166 021 EUR.

18. С оглед на тежката криза, засегнала BES, португалската централна банка Banco de Portugal, в качеството ѝ на надзорен орган, взима решение за преструктуриране на BES посредством решение от 3 август 2014 г., изменено с друго решение от 11 август 2014 г. (наричано по-нататък „решението от август 2014 г.“). За тази цел с посоченото решение се създава мостова банка, Novo Banco, S.A. (наричана по-нататък „Novo Banco“). На нея отчасти се прехвърля предприятието на BES, като Novo Banco придобива имуществените и неимуществените права и задължения на BES, описани в приложение 2 към решението. От прехвърлянето са изключени „всякакви отговорности или непредвидени разходи, по-специално тези, произтичащи от измама или нарушение на регулаторни, наказателни или административни разпоредби или решения“.

5 В миналото Kaupthing Bank е била най-голямата исландска банка, която на 9 октомври 2008 г., по време на финансовата криза, е поставена под държавен контрол. На 31 октомври 2008 г. исландският надзорен орган констатира неплатежоспособността на Kaupthing Bank.

19. В резултат на това BES Испания става клон на Novo Banco в Испания. Последната запазва правоотношението си с ищцата във връзка с депозита и управлението на ценните книжа и от своя страна получава периодичните плащания, произтичащи от този договор.

20. На 4 февруари 2015 г. ищцата предявява иск срещу Novo Banco — Испания. Тя иска да бъде призната за недействителна поради грешка поръчката за закупуване на привилегировани акции на Kaupthing Bank и Novo Banco — Испания да бъде осъдена да върне платената цена в размер на 166 021 EUR. При условията на евентуалност тя иска въпросният договор да бъде развален поради неизпълнение от страна на BES на задълженията ѝ за полагане на грижа, за лоялност и за информиране и Novo Banco — Испания, да бъде осъдена да заплати сума в същия размер като обезщетение за претърпените вреди. Novo Banco — Испания, оспорва иска, като твърди, че не е надлежният ответник, доколкото търсената отговорност е за задължения, които не са ѝ били прехвърлени съгласно решението на Banco de Portugal от август 2014 г.

21. С решение от 15 октомври 2015 г. Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Първоинстанционен съд Витория, Испания) уважава иска с мотива, че спорната отговорност е включена в прехвърлянето. Той приема, че е налице грешка в предмета, тъй като ищцата, която е била на 68 години, когато е сключила договора, и която няма познания в областта на финансите, не е била информирана по подходящ начин от BES относно естеството на придобитите от нея преференциални акции и относно свързаните с тях рискове. Ето защо този съд приема договора за недействителен и осъжда Novo Banco — Испания, да върне на ищцата покупната цена в пълен размер.

22. В производството по обжалване Novo Banco — Испания, представя две решения, приети от Banco de Portugal на 29 декември 2015 г. (наричани по-нататък „решението от декември 2015 г.“), съгласно които към Novo Banco не преминават следните задължения:

„Всякакви задължения, гаранции, отговорности или непредвидени разходи, свързани с предлагането, посредничеството, процеса на продажба и разпространението на финансови инструменти, емитирани от която и да е институция […]“.

23. Освен това в решенията е предвидено, че представляват задължения на BES, които не са били прехвърлени на Novo Banco, по-специално „всички обезщетения, свързани с неизпълнението на договори […], сключени преди 3 август 2014 г.“, и „всички обезщетения и суми, дължими поради недействителността на сделки, извършени от BES в качеството ѝ на доставчик на финансови и инвестиционни услуги“, както и „всякаква отговорност, която е предмет на което и да е от производствата, описани в приложение I“. В приложение I са посочени редица съдебни производства в различни държави, включително образуваното в Испания по инициатива на ищцата. Накрая, решението от декември 2015 г. гласи:

„Доколкото някое имуществено или неимуществено право или задължение […] е трябвало да остане в правната сфера на BES, но *фактически* е било прехвърлено на Novo Banco, с настоящото решение такива имуществени или неимуществени права или задължения се прехвърлят отново от Novo Banco на BES, считано от 3 август 2014 г.“.

24. Жалбата на Novo Banco — Испания, основаваща се на липсата на пасивна процесуална легитимация, обаче е отхвърлена от въззивния съд, който изцяло потвърждава решението на първоинстанционния съд. Срещу това решение Novo Banco — Испания, подава пред запитващата юрисдикция извънредна жалба за процесуално нарушение и касационна жалба.

IV. Актът за преюдициално запитване и производството пред Съда

25. С акт от 25 юни 2019 г., постъпил в Съда на 2 юли 2019 г., Tribunal Supremo (Върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Съвместимо ли е с основното право на ефективни правни средства за защита по член 47 от Хартата, с принципа на правовата държава по член 2 ДЕС и с общия принцип на правната сигурност тълкуване на член 3, параграф 2 от Директива 2001/24/ЕО, съгласно което по висящите съдебни производства в други държави членки се признава действие, без допълнителни формалности, на решение на компетентния административен орган на държавата по произход, което изменя с обратно действие правната рамка, съществувала при образуването на производството, и което предполага невъзможност за изпълнение на съдебните решения, които не съответстват на това ново решение?“.

26. Писмени становища по този въпрос представят Banco de Portugal и Fondo de Resolución, Novo Banco, Португалската република, Италианската република, Кралство Испания, както и Европейската комисия, Съветът на Европейския съюз и Европейският парламент. С изключение на Италианската република, тези страни са представлявани и в съдебното заседание от 30 септември 2020 г.

V. Правен анализ

A. Предварителни бележки

27. Banco de Portugal, Novo Banco и португалското правителство смятат, че отговорността, на която се позовава ищцата в главното производство, никога не е прехвърляна на Novo Banco. Всъщност съгласно приложение 2 към решението от август 2014 г. задълженията на BES, „произтичащи от измама или нарушение на регулаторни, наказателни или административни разпоредби или решения“, не са прехвърлени на Novo Banco. Следователно не възниквал въпросът за обратното прехвърляне към BES посредством решението от декември 2015 г., съответно въпросът за последиците му за висящото дело.

28. В това отношение е достатъчно да се отбележи, че въпросът дали отговорността, на която се позовава ищцата в главното производство, представлява отговорност, произтичаща „от измама или нарушение на регулаторни, наказателни или административни разпоредби или решения“, налага правна преценка, която в съответствие с разпределянето на функциите в рамките на преюдициалното производство между националните юрисдикции и Съда е задължение единствено на запитващата юрисдикция. Всъщност според постоянната съдебна практика запитващата юрисдикция определя нормативната и фактическата рамка съгласно своите собствени правомощия, като Съдът не трябва да проверява точността ѝ[6].

29. Следователно в съответствие с изложеното от Tribunal Supremo (Върховен съд), при отговора на преюдициалния въпрос следва да се приеме, че отговорността за неправилното инвестиционно консултиране е прехвърлена на Novo Banco най-напред с решението на Banco de Portugal от август 2014 г. Едва с последващо решение на Banco de Portugal от декември 2015 г. — и следователно след предявяването на иска през февруари 2015 г., както и след постановяването на първоинстанционното решение през 2015 г. — тя е прехвърлена обратно на BES Испания, и то с обратно действие, считано от 3 август 2014 г.

6 Вж. в този смисъл решения от 12 октомври 2010 г., Rosenbladt (C-45/09, EU:C:2010:601, т. 33), от 31 януари 2017 г., Lounani (C-573/14, EU:C:2017:71, т. 56), и от 13 юни 2018 г., Deutscher Naturschutzring (C-683/16, EU:C:2018:433, т. 29).

30. Предвиденото по принцип в член 3, параграф 2 от Директива 2001/24 задължение за признаване на това материалноправно положение изправя Tribunal Supremo (Върховен съд) пред проблеми от гледна точка на съдебната защита и правната сигурност. Всъщност според изложеното от него при тези обстоятелства решенията на по-нискостоящите съдилища трябва да се отменят и искът следва да се отхвърли в рамките на производството по обжалване, въпреки че тези решения — най-малкото с оглед на действащата тогава правна уредба — са постановени, без да е допусната грешка при прилагане на правото.

31. Във връзка с това преюдициалният му въпрос несъмнено предполага, че принципът, закрепен в член 3, параграф 2 от Директива 2001/24, според който мерките за оздравяване съгласно законовите и подзаконовите разпоредби, приложими в държавата членка по произход, „произвеждат пълно действие в целия [Съюз] без допълнителни формалности, включително […] когато […] правила[та] на приемащата държава не предвиждат такива мерки или предписват условия за прилагането им, които не са изпълнени“, поначало намира приложение в разглеждания случай. С други думи, както почти всички страни в производството пред Съда посочват, описаният проблем не би възникнал, ако в конкретния случай запитващата юрисдикция изобщо не би трябвало да признава обратното прехвърляне на отговорността към BES.

32. Според испанското и италианското правителство, Комисията, Съвета и Парламента до това заключение би могло да се стигне чрез прилагането на член 32 от Директива 2001/24 в главното производство. По силата на тази разпоредба „[п]оследиците на мерки за оздравяване или производство по ликвидация за висящо съдебно производство за вещ или право, отнети от кредитната институция, се определят изключително от правото на държавата членка, в която се води висящото съдебно производство“.

33. Следователно най-напред следва да се провери дали в разглежданото съдебно производство е приложим член 32 от Директива 2001/24 и дали прилагането му действително води до това решението на Banco de Portugal от декември 2015 г. да няма последици за главното производство (по този въпрос раздел Б). При отрицателен отговор по-нататък следва да се изясни дали запитващата юрисдикция може да обуслови признаването на решението от това дали решението зачита принципите на правна сигурност и на ефективна съдебна защита (по този въпрос раздел В). Накрая, остава да се провери дали с оглед на конкретните обстоятелства в главното производство признаването на решението само по себе си не води до нарушаване на тези принципи (по този въпрос раздел Г).

Б. Член 32 от Директива 2001/24 — приложимост и евентуални правни последици в главното производство

34. Действително условията за прилагане на член 32 от Директива 2001/24 са налице. Прилагането на тази разпоредба обаче не води до липсата на последици за главното производство от обратното прехвърляне на отговорността към BES. Това може да е причината, поради която тази разпоредба не е изрично включена от Tribunal Supremo (Върховен съд) в преюдициалния му въпрос.

1. Приложимост на член 32 от Директива 2001/24 в главното производство

35. В разглеждания случай са изпълнени отделните предпоставки за прилагане на член 32 от Директива 2001/24.

36. Така обратното прехвърляне на отговорността към BES представлява най-напред „мярка за оздравяване“ по смисъла на член 2 от Директива 2001/24, доколкото по този начин се цели да се възстанови, съответно да се запази финансовото състояние на BES, така че да се гарантира правилното функциониране на мостовата институция.

37. Всъщност мостовата институция не трябва да понася загубите и вредите на изпадналата в затруднение банка, а най-вече да осигури защитата на вложителите[7]. Обстоятелството, че обратното прехвърляне на отговорността представлява от концептуална гледна точка мярка за оздравяване, се потвърждава от член 40 от ДВПБ, който в параграф 1, буква б) и в параграф 7 изрично предвижда, че прехвърлянето на всички „активи, права или задължения“, както и обратното им прехвърляне може да е част от мярката за преструктуриране — „създаване на мостова институция“. От своя страна член 2 от Директива 2001/24 предвижда, че всички мерки за преструктуриране по смисъла на ДВПБ следва да се приемат за мерки за оздравяване по смисъла на Директива 2001/24.

38. На второ място, мярката се отнася до „право или вещ от имуществото“. Този елемент от фактическия състав, който според текста му на много от езиците, на които съществува Директивата, при всички положения може да бъде широко дефиниран[8], в крайна сметка трябва да включва всички възможни цели на мерки за оздравяване, които потенциално биха могли да бъдат предмет на спор. Той трябва да обхваща по-специално и (пред)договорните или деликтни претенции на и срещу кредитната институция в режим на преструктуриране, тъй като именно те могат да бъдат предмет на прехвърляне на други организации[9]. Ако обаче притежателят на право, вземане, задължение или друг актив бъде заменен в хода на висящо съдебно производство, е налице необходимост от прилагане на разпоредбата на член 32 от Директива 2001/24[10].

39. На трето място, главното производство трябва да се приеме за висящо съдебно производство по смисъла на тази разпоредба, доколкото това понятие обхваща всяко производство по същество, което вече е било заведено към датата на въпросната мярка[11]. В това отношение следва да се вземе предвид единствено изтъкнатото от Tribunal Supremo (Върховен съд), според което с решението на Banco de Portugal през декември 2015 г. — т.е. към момента, в който главното производство несъмнено е висящо — правното положение е изменено с обратно действие. Обстоятелството, че е постановено решение на предходна инстанция, не изключва наличието на висящо производство, докато производството не е окончателно приключено.

40. Понастоящем обаче член 32 от Директива 2001/24 не предвижда просто, че при наличието на предпоставките за прилагането му — т.е. по-специално, когато в държава членка се води съдебно производство — чуждестранна мярка за оздравяване в тази държава членка сама по себе си не поражда никакви последици или не следва да бъде призната. Тази разпоредба по-скоро предвижда, че последиците на мярката за оздравяване за висящото съдебно производство се уреждат изключително от правото на държавата членка, в която се води последното.

7 Впрочем депозитът на акции като този на ищцата не е част от гарантирането на депозити, доколкото последното обхваща само кредитни салда по сметки, вж. член 2, параграф 1, точка 3 от Директива 2014/49/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 година относно схемите за гарантиране на депозити (ОВ L 173, 2014 г., стр. 149).

8 Германското понятие *Vermögensgegenstand*, също както английското *assets*, или напр. полското понятие *aktyw[a]*, включва всяко правно положение, свързано с активи.

9 Например мостова институция или друга кредитна институция, която чрез поемане придобива определени области на стопанска дейност на изпадналата в затруднение кредитна институция.

10 По този въпрос непосредствено по-долу, точка 43 и сл. от настоящото заключение.

11 Вж. в това отношение решение от 24 октомври 2013 г., LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, т. 54).

41. Следователно в главното производство би се стигнало до заключението, че обратното прехвърляне на задълженията към BES би било без значение само ако са изпълнени две допълнителни условия. На първо място, препращането към испанското право в член 32 от Директива 2001/24 следва да се разбира в смисъл, че въпросът дали дадена мярка изобщо поражда последици в това отношение — т.е. преценката дали е валидна за целите на съдебното производство — се урежда от правото на приемащата държава членка. На второ място, обратното прехвърляне трябва да е невалидно съгласно испанското право [12].

42. Аз обаче смятам, че препращането към правото на приемащата държава членка в член 32 от Директива 2001/24 се ограничава изключително до процесуалните последици на мярка за оздравяване за висящо съдебно производство [13] и поради това не може да засегне материалните последици от обратното прехвърляне.

2. По обхвата на препращането към „правото на държавата членка, в която се води висящото съдебно производство“, в член 32 от Директива 2001/24

43. На пръв поглед би могло да се приеме, че „последиците за висящото съдебно производство“ обхващат изхода от него по същество. Въпреки това по-специално от нормативния контекст и целите на член 32 от Директива 2001/24 следва, че тази разпоредба не трябва да се разбира в този смисъл.

44. Първо, противно на поддържаното от някои страни, идеята на тази разпоредба не е от съображения за правна сигурност изходът от вече висящо съдебно производство да не може да бъде повлиян от последващи събития. Всъщност, от една страна, не може да се приеме, че съобразяването на факти, настъпили след предявяването на иска, най-общо води до нарушение на принципа на правна сигурност. От друга страна, член 32 от Директива 2001/24 би трябвало просто да предвижда, че чуждестранна мярка за оздравяване не поражда последици за висящо съдебно производство, т.е. то остава незасегнато. Случаят обаче не е такъв. Тази разпоредба по-скоро предвижда, че последиците за съдебното производство се уреждат от правото на приемащата държава членка. Разглежданата мярка за оздравяване обаче може да бъде законосъобразна дори съгласно правото на тази приемаща държава членка. Следователно в такъв случай настъпването на последващо събитие би могло при определени обстоятелства да промени изхода на вече заведено съдебно производство въпреки прилагането на член 32.

45. С други думи, дори при широко разбиране текстът на член 32 от Директива 2001/24 не води до автоматично „привилегироване“ на кредитори, които вече водят съдебно производство. Впрочем Директива 2001/24 не съдържа никакви данни, позволяващи да се презумира, че такива кредитори трябва да бъдат привилегировани.

46. Второ, не става ясно защо именно висящо съдебно производство следва да обоснове преценката на *всички* последици на мярка за оздравяване от гледна точка на правото на приемащата държава членка. Подобно разбиране на член 32 би представлявало особено съществено нарушение на основния принцип на Директива 2001/24, според който всички последици на мерки за оздравяване или за ликвидация се уреждат от lex concursus, и следователно не съответства на структурата на Директивата [14].

12 При всички положения запитващата юрисдикция, изглежда, индиректно приема това.

13 Вж. също заключението на генералния адвокат Cruz Villalón по дело LBI (C-85/12, EU:C:2013:352, т. 86 и сл.).

14 Вж. по този въпрос решение от 24 октомври 2013 г., LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, т. 55).

47. За сравнение се препраща към разпоредбите на членове 20—27 от Директива 2001/24. Тези разпоредби също съдържат изключения от принципа за прилагане на lex concursus. Те обаче ясно определят материалноправните положения, които не са засегнати от мерките за оздравяване. Тези разпоредби не предвиждат всички материални последици на мярка за оздравяване да се преценяват въз основа на законодателството на приемащата държава членка, доколкото тази мярка се отнася до един от посочените в тях правни институти.

48. В съответствие с това член 32 от Директива 2001/24 следва да се разбира в смисъл, че само процесуалните последици се уреждат от правото на приемащата държава членка, а не валидността на мярката като такава за целите на производството. Това важи по-специално с оглед на обстоятелството, че според практиката на Съда Директива 2001/24, и по-конкретно член 32 от нея трябва да възпрепятстват ограничаването на възможността за разпореждане със запорираните вещи[15]. Следователно предложеното в разглеждания случай разбиране съответства и на необходимото в това отношение ограничително тълкуване на тази разпоредба като дерогираща[16].

49. Трето, често би било практически невъзможно да се определят всички последици на мярка за оздравяване или за ликвидация изцяло въз основа на правото на приемащата държава членка. Всъщност Директива 2001/24 не хармонизира националните законодателства относно мерките за оздравяване и за ликвидация на кредитни институции[17]; следователно е възможно при определени обстоятелства мярка за оздравяване, приета в една държава членка, изобщо да няма еквивалент в правото на друга държава членка и поради това никога не би могла да изпълни предпоставките на това право. В съответствие с това член 3, параграф 2 от Директива 2001/24/ЕО изрично предвижда, че чуждестранна мярка за оздравяване следва да се признае, дори „когато правила[та] на приемащата държава не предвиждат такива мерки или предписват условия за прилагането им, които не са изпълнени“.

50. Поради това членове 20—27 от Директива 2001/24 се ограничават до конкретни материалноправни положения, които се уреждат от правото на приемащата държава членка, а член 32 — до процесуалните последици за висящото съдебно производство.

51. По отношение на тези последици обаче в случай на вече висящо съдебно производство е необходимо нарушаването на принципа lex concursus. Всъщност единствено съгласно правото на приемащата държава членка може да се определи дали мярката налага, например изменение в предмета на иска, изявление за уреждане на спора или смяна на страна. Преди да бъде образувано съдебно производство обаче и процесуалните последици на мярка за оздравяване или за ликвидация се уреждат от правото на държавата по произход. Така правото на държавата по произход може да предвижда например, че с откриването на процедурата по несъстоятелност кредитната институция губи процесуалната си правоспособност и поради това трябва да бъде представлявана пред съда от синдик.

15 Решение от 24 октомври 2013 г., LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, т. 55).

16 Решение от 24 октомври 2013 г., LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, т. 52).

17 Решения от 24 октомври 2013 г., LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, т. 39), и от 19 юли 2016 г., Kotnik и др. (C-526/14, EU:C:2016:570, т. 104).

52. Следователно по отношение на настоящото производство от член 32 от Директива 2001/24 следва единствено че извършеното в съответствие с португалското право обратно прехвърляне на отговорността към BES ще произведе за образуваното в Испания производство процесуалноправните последици, които предвижда испанското право [18]. По-конкретно според Tribunal Supremo (Върховен съд) това е отпадането на пасивната процесуална легитимация на Novo Banco, без възможност за замяна на ответника, което от своя страна води до отхвърлянето на иска срещу Novo Banco [19].

53. Действително Tribunal Supremo (Върховен съд) смята тази последица за незадоволителна. Предвид първостепенното значение на принципа за прилагане на lex concursus по отношение на универсалното действие на мерките за оздравяване, което представлява целта на Директива 2001/24 [20], обаче би било недопустимо от това да се направи изводът, че във висящото съдебно производство следва да се отхвърлят всички последици на мярката. Според мен това ще доведе до пословичното изхвърляне на бебето с водата от ваната. Решението на този проблем следва да се търси по-скоро в испанското процесуално право, което следва да се прилага в светлината на правото на Съюза [21].

54. От изложените по-горе съображения следва, че материалноправното действие на обратното прехвърляне на отговорността към BES в главното производство не следва да се преценява съобразно испанското право. Единствено процесуалните последици от тази мярка за висящото съдебно производство се уреждат от правото на тази държава членка. Ето защо запитващата юрисдикция не може да откаже да признае това материалноправно положение с довода, че последното нарушава испанското право.

B. Налице ли е изключение от принципа на взаимното признаване?

55. Съгласно член 3, параграф 2 от Директива 2001/24 мерките за оздравяване, приети в съответствие със законодателството на държавата по произход, произвеждат пълно действие в целия Съюз, без допълнителни формалности. Принципът на взаимно признаване, прогласен в тази разпоредба, се основава на принципа на взаимно доверие [22]. По силата на тази разпоредба органите и съдилищата на приемащата държава членка не проверяват законосъобразността на мярка, приета в съответствие със законодателството на държавата по произход [23].

18 Вж. също заключението на генералния адвокат Cruz Villalón по дело LBI (C-85/12, EU:C:2013:352, т. 86 и сл.).

19 В германското право производството срещу Novo Banco може да продължи например въпреки това изменение; правната сила на решението обаче би засегнала BES, вж. разпоредбите на членове 265, параграф 2 и член 325 от ZPO (Граждански процесуален кодекс). Вж. по този въпрос по-долу точка 96 и сл. от настоящото заключение.

20 Вж. по този въпрос решение от 24 октомври 2013 г., LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, т. 55).

21 По този въпрос по-долу точка 94 и сл. от настоящото заключение.

22 Вж. в този смисъл решения от 22 декември 2010 г., Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, т. 70), и от 5 април 2016 г., Aranyosi и Căldăraru (C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, т. 77).

23 Само от съображения за изчерпателност се споменава, че и без това не съществуват съмнения по отношение на законосъобразността от гледна точка на португалското право. В производството пред Съда португалското правителство още веднъж изрично потвърждава по-специално че съгласно португалското право член 145 H, параграф 5 от RGICSF (Общ режим за кредитните институции и финансовите дружества) представлява подходящо правно основание за решението от декември 2015 г. и че Banco de Portugal е спазила и всички други формални и материалноправни разпоредби на португалското право.

56. Взаимното доверие от своя страна почива на предположението, че във всички държави членки съществуват сходни гаранции, по-специално по отношение на основните ценности, свързани с принципите на правовата държава, и демократичните ценности, както и по отношение на основните права на Съюза[24]. Само това предположение обосновава липсата на контрол по отношение на това съвместима ли е мярката, която следва да се приложи чрез взаимното признаване, с правото от по-висок ранг на приемащата държава членка[25].

57. Освен това в разглеждания случай признаването на решението от декември 2015 г. не зависи и от спазването на други изисквания на правото на Съюза.

58. Всъщност, на първо място, обратното прехвърляне на отговорността към BES не трябва да се преценява с оглед на ДВПБ (по този въпрос точка 1). На второ място, поради тази причина приемането на тази мярка за оздравяване не представлява прилагане на правото на Съюза, така че общите принципи на правото и основните права на Съюза не са приложими (по този въпрос точка 2). На трето място, не е налице и никоя от посочените в практиката на Съда хипотези, при които национална мярка, по отношение на която се прилага принципът на взаимното признаване, по изключение трябва да бъде предмет на контрол за това спазени ли са основни принципи на правото на Съюза (по този въпрос точка 3).

1. Прилагане във времето на ДВПБ

59. Изискванията на ДВПБ не са приложими ratione temporis към обратното прехвърляне на отговорността към BES посредством решението на Banco de Portugal от декември 2015 г.

60. Нека припомня. ДВПБ влиза в сила на 2 юли 2014 г.[26]. През август 2014 г. за целите на преструктурирането на BES, Banco de Portugal създава Novo Banco и ѝ прехвърля и задълженията, посочени от ищцата в главното производство. Срокът за транспониране на ДВПБ изтича на 31 декември 2014 г.[27]. През декември 2015 г. е прието решението на Banco de Portugal спорната отговорност да бъде върната с обратно действие на BES, считано от 3 август 2014 г.

61. Обратното прехвърляне на задълженията към BES през декември 2015 г. обаче следва да се смята само за несамостоятелна част от мярката за оздравяване „Създаване на мостовата институция Novo Banco“, за която е взето решение още през август 2014 г., т.е. преди изтичането на срока за транспониране на ДВПБ. Идеята за тази обща преценка се подкрепя от обстоятелството, че би било неестествено отделните мерки за оздравяване да се разглеждат поотделно само поради разминаването във времето, въпреки че в действителност са свързани от материалноправна гледна точка и преследват една и съща цел, а именно създаването на Novo Banco и обособяването на имащите някаква стойност активи и съответно на обезценените активи.

62. Тази идея се илюстрира от разпоредбата на член 40, параграф 7 от ДВПБ. По отношение на допустимостта на обратното прехвърляне на задълженията към „Bad Bank“ — мярка, която в разглеждания случай е приета след изтичането на срока за транспониране — посочената разпоредба изисква тази възможност да е предвидена още в инструмента за създаването на мостовата банка, който предхожда изтичането на срока за транспониране. Следователно създаването на мостовата институция, от една страна, е неразривно свързано с прехвърлянето и

24 Вж. Становище 2/13 (Присъединяване на Съюза към ЕКПЧ) от 18 декември 2014 г. (EU:C:2014:2454, т. 191), както и решения от 5 април 2016 г., Aranyosi и Căldăraru (C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, т. 78), и от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебна система) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 35).

25 Решение от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебна система) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 37).

26 Вж. член 131 от ДВПБ: двадесетият ден след публикуването в Официален вестник на 12 юни 2014 г. е 2 юли 2014 г.

27 Вж. член 130 от ДВПБ.

обратното прехвърляне на задължения. От друга страна, ако се приеме, че обратното прехвърляне ще се разглежда съобразно член 40, параграф 7 от ДВПБ, това в крайна сметка би довело до извеждането на конкретни изисквания от ДВПБ по отношение на решението от август 2014 г., макар да е безспорно, че към този момент срокът за транспониране все още не е изтекъл [28]. Следователно не е възможно отделните мерки да се разглеждат поотделно. Това съображение е валидно независимо от обстоятелството, че в разглеждания случай изискванията на член 40, параграф 7 от ДВПБ действително са спазени.

63. Ако се приеме, че мерките следва да се разглеждат поотделно, би следвало да се раздели дори административната компетентност в областта на мерките във връзка с преструктурирането на BES, които са приети по-късно. Всъщност с влизането в сила на Регламент № 806/2014 [29] компетентността в областта на мерките за преструктуриране относно банки с размера и от значението на BES се прехвърлят на Съвета за преструктуриране *Single Resolution Board*, ЕСП) [30].

64. В това отношение от практиката на Съда следва, че прилагането на предходното правно положение може да е оправдано в положения, които при прилагането му са обосновани и продължават да съществуват след влизането в сила на новото правно положение, когато новите правила образуват едно неразделно цяло и до известна степен водят до заменяне на системата [31]. Такъв е случаят с ДВПБ.

65. Ето защо е оправдано единствено да се прецени законосъобразността на мерките на Banco de Portugal във връзка с преструктурирането на BES като единен пакет от мерки въз основа на действащото през август 2014 г. правно положение, т.е. към момента, в който срокът за транспониране на ДВПБ все още не е изтекъл.

66. Разглежданите в настоящия случай мерки за оздравяване също не са основание, за да бъде евентуално предварително приложена спрямо тях ДВПБ. Действително в срока за транспонирането на определена директива държавите членки следва да се въздържат от приемане на разпоредби, които могат сериозно да застрашат постигането на предписания от тази директива резултат [32]. Не изглежда обаче, че обратното прехвърляне на отговорността към BES нарушава целите на ДВПБ, по-специално на член 40 от нея.

67. Точно обратното, чрез мостовата институция се цели да бъдат продължени само стабилните стопански дейности на изпаднала в затруднение банка. Такава институция обаче не трябва да поема отговорността за високорисково и евентуално вредоносно поведение на тази банка. Напротив, в съответствие с общите цели на банковото преструктуриране [33] този инструмент цели по-специално да защити вложителите и да намали евентуалните системни последици. Както вече беше посочено, депозитът на акции на ищцата обаче не е защитен депозит [34].

28 Действително съгласно постоянната съдебна практика от разпоредбите на член 4, параграф 3 ДЕС и член 288, трета алинея ДФЕС във връзка с разглежданата директива следва, че в срока за транспонирането на определена директива държавите членки следва да се въздържат от приемане на разпоредби, които могат сериозно да застрашат постигането на предписания от тази директива резултат. От това обаче могат да бъдат изведени единствено задължения за въздържане, но не и положителни задължения, вж. по-специално решение от 4 юли 2006 г. Adeneler и др. (C-212/04, EU:C:2006:443, т. 121 и сл.).

29 Регламент (ЕС) № 806/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 юли 2014 година за установяването на еднообразни правила и еднообразна процедура за преструктурирането на кредитни институции и някои инвестиционни посредници в рамките на Единния механизъм за преструктуриране и Единния фонд за преструктуриране [и за изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010] (ОВ L 255, 2014 г., стр. 1) (наричан по-нататък „Регламентът за ЕМП“).

30 Член 5, параграф 1 във връзка с член 7, параграф 2, буква а), подточка i) от Регламента за ЕМП.

31 Вж. в този смисъл решения от 12 ноември 1981 г., Meridionale Industria Salumi и др. (212/80—217/80, EU:C:1981:270, т. 11), и от 26 март 2015 г., Комисия/Moravia Gas Storage (C-596/13 P, EU:C:2015:203, т. 36).

32 Решения от 18 декември 1997 г., Inter-Environnement Wallonie (C-129/96, EU:C:1997:628, т. 45), от 11 септември 2012 г., Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias и др. (C-43/10, EU:C:2012:560, т. 57), и от 13 ноември 2019 г., Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962, т. 55).

33 Целите на преструктурирането понастоящем са определени в член 14, параграф 2 от Регламента за ЕМП.

34 По този въпрос по-горе точка 36 от настоящото заключение.

68. Създаването на Novo Banco и капитализацията ѝ в размер на 4,9 милиарда евро са осъществени с държавни средства[35]. Ако Novo Banco е отговорна за квалифицираните от испанските съдилища като незаконосъобразни търговски практики на BES, които се състоят в това, че малко преди обявяването си в несъстоятелност последната все още е продавала на неопитни инвеститори акции на изпадналата в затруднение исландска Kaupthing Bank, в крайна сметка отново данъкоплатецът би трябвало да „отговаря“ за грешките на банките. Заявената цел на всички реформи в областта на банковото регулиране, които се извършват от финансовата криза през 2008 г. насам, обаче е да се предотврати т.нар. *moral hazard* във финансовия сектор и да се минимизират разходите на обществеността за спасяването на банките[36].

69. Действително на пръв поглед е възможно да изглежда незадоволително, че според констатациите на испанските съдилища ищцата не е могла да се ориентира за последиците от инвестицията си, така че в крайна сметка губи парите си. Това обаче се дължи на обстоятелството, че в случая на ищцата се реализират два общи риска. На първо място, Kaupthing Bank преустановява дейност и е преструктурирана. Ако ищцата имаше стабилни акции в депозита си в BES, много вероятно от самото начало тя изобщо нямаше да предяви иск поради неправилно инвестиционно консултиране. На второ място, BES също преустановява дейност, в резултат на което въпреки съществуващия иск поради неправилно инвестиционно консултиране, вече няма никакви изгледи ищцата да получи обратно парите си от тази институция. От това обаче не следва, че двата риска трябва да се прехвърлят на държавата, съответно на обществеността. По-скоро трябва да се помисли за лична отговорност на инвестиционния консултант или наказателноправни последици.

70. Поради тези причини спорното в разглеждания случай обратно прехвърляне на отговорността към BES съответства на целите на ДВПБ. Следователно ДВПБ не е приложима към тази мярка и поради евентуално предварително нейно прилагане спрямо мярката.

2. Приложими ли са общите принципи на правото и основните права, прогласени от правото на Съюза?

71. Ако се приеме, че обратното прехвърляне на отговорността към BES следва да се разгледа от гледна точка на прогласените от правото на Съюза принципи на правна сигурност и на ефективна съдебна защита, то трябва да представлява „прилага[не на] правото на Съюза“ по смисъла на член 51, параграф 1 от Хартата. В този случай приложима ще е не само Хартата, по-специално член 47 от нея, а и общите принципи на правото на Съюза[37]. Последните включват по-специално принципа на правна сигурност[38].

72. Обратното прехвърляне на отговорността към BES с решението от декември 2015 г. обаче — противно на признаването на това решение — не представлява прилагане на правото на Съюза.

73. Всъщност Директива 2001/24 не хармонизира точно националните разпоредби относно оздравяването и ликвидацията на кредитни институции[39]. Действително Директива 2001/24 включва задължение на държавите членки да признават такива мерки, приети от други държави членки. Признаването от приемащата държава членка — в случая Испания — обаче

35 Вж. прессъобщение IP/14/901 на Комисията от 4 август 2014 г. за одобрение на помощта за преструктурирането за Banco Espírito Santo.

36 Вж. напр. Fact Sheet на Комисията от 15 април 2014 г. относно ДВПБ, MEMO/14/297. Вж. също член 14, параграф 2, второ изречение от Регламента за ЕМП.

37 Вж. разясненията по член 51 от Хартата (ОВ C 303, 2007 г., стр. 32), както и решение от 10 юли 2014 г., Julián Hernández и др. (C-198/13, EU:C:2014:2055, т. 33), и определение от 24 септември 2019 г., Специализирана прокуратура (Презумпция за невиновност) (C-467/19 PPU, EU:C:2019:776, т. 39).

38 Решение от 1 юли 2014 г., Ålands Vindkraft (C-573/12, EU:C:2014:2037, т. 125).

39 Решения от 24 октомври 2013 г., LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, т. 39), и от 19 юли 2016 г., Kotnik и др. (C-526/14, EU:C:2016:570, т. 104).

представлява мярка, която следва да се разграничи от приемането на същинската мярка за оздравяване от държавата по произход — в случая Португалия. Директива 2001/24 не съдържа каквото и да било конкретно задължение по отношение на приемането и прилагането на мерки за оздравяване и за ликвидация от органите и съдилищата на държавата по произход на кредитната институция, напротив, тези мерки се уреждат изключително от правото на държавата по произход[40]. По-специално Директива 2001/24 не налага на държавите членки приемането и прилагането на конкретни мерки за оздравяване и за ликвидация[41]. Именно поради тази причина се налага взаимното признаване.

74. В крайна сметка с приемането на ДВПБ мерките за оздравяване и преструктуриране на кредитни институции в Съюза са действително уеднаквени[42]. ДВПБ предоставя на надзорните органи на държавите членки единен инструментариум от мерки за преструктуриране, който включва създаването на мостова банка и свързаните с това транзакции[43]. Както обаче вече беше установено, изискванията на ДВПБ не са приложими ratione temporis към разглежданото в главното производство обратно прехвърляне на отговорност към BES[44]. Тъкмо напротив, Banco de Portugal създава мостовата банка в съответствие с португалското право в момент, в който се е прилагала само Директива 2001/24, която не предвижда хармонизиране на мерките за оздравяване.

75. С оглед на изложеното по-горе е безспорно, че решението от декември 2015 г. не представлява прилагане на правото на Съюза.

76. Ако се приеме, че всяко национално решение, подлежащо на взаимно признаване по силата на разпоредбите на правото на Съюза — т.е. всяко решение по наказателно[45] или гражданско[46] дело, всяко решение във връзка със задължения за издръжка[47], всяко разрешение за упражняване на медицинска професия[48] и т.н. — представлява прилагане на правото на Съюза, не само приложното поле на Хартата ще се разшири значително. Най-вече системата за взаимно признаване би била доведена *до абсурд*. Всъщност, вместо мярката да се признае, като се разчита на съвместимостта ѝ с принципи от по-висок ранг, във всеки отделен случай тя би могла да бъде преразглеждана съобразно основните права и принципите на правото на Съюза. Тази възможност обаче се допуска само в изключителни случаи, чиито условия в конкретния случай не са изпълнени.

40 По отношение на критерия, съгласно който от правото на Съюза трябва да произтичат конкретни задължения за държавите членки, за да бъде приложима Хартата, решения от 6 март 2014 г., Siragusa (C-206/13, EU:C:2014:126, т. 26), и от 10 юли 2014 г., Julián Hernández и др. (C-198/13, EU:C:2014:2055, т. 35), и определение от 24 септември 2019 г., Специализирана прокуратура (Презумпция за невиновност) (C-467/19 PPU, EU:C:2019:776, т. 41).

41 Вж. в този смисъл определение от 24 септември 2019 г., Специализирана прокуратура (Презумпция за невиновност) (C-467/19 PPU, EU:C:2019:776, т. 41 и сл.).

42 Вж. съображение 10 от ДВПБ и решение от 19 юли 2016 г., Kotnik и др. (C-526/14, EU:C:2016:570, т. 113).

43 Вж. член 40 от ДВПБ.

44 Вж. по-горе точка 59 и сл. от настоящото заключение.

45 Вж. Рамково решение 2008/909/ПВР на Съвета от 27 ноември 2008 година за прилагане на принципа за взаимно признаване към съдебни решения по наказателни дела, с които се налагат наказания лишаване от свобода или мерки, включващи лишаване от свобода, за целите на тяхното изпълнение в Европейския съюз (ОВ L 327, 2008 г., стр. 27).

46 Вж. Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1).

47 Вж. Регламент (ЕО) № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка (ОВ L 7, 2009 г., стр. 1) (наричан по-нататък „Регламент № 4/2009“).

48 Вж. Директива 2005/36/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 септември 2005 година относно признаването на професионалните квалификации (ОВ L 255, 2005 г., стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 8, стр. 3).

3. Налице ли е необходимост от упражняване на контрол по изключение за това съобразени ли са основните ценности на правото на Съюза?

77. Всъщност според практиката на Съда изключения от принципа на взаимно признаване могат да се направят само при наличие на „изключителни обстоятелства“[49]. В това отношение в контекста на изпълнението на европейска заповед за арест Съдът признава, че такова изключително обстоятелство може да е реалната и обусловена от системни грешки опасност от нарушаване на правно защитено благо от основно значение. По-конкретно той се позовава на забраната на нечовешкото или унизително наказание или отношение, предвидена в член 4 от Хартата[50], и на изискването за независимост на съдиите[51]. Съответно в съдебното заседание Съветът излага, при условията на евентуалност, съображения във връзка с практиката на Съда относно правовата държава[52].

78. В разглеждания случай обаче не може да се твърди, че са налице сериозни и системни грешки при функционирането на правовата държава в Португалия. Ако обаче Съдът прецени за необходимо да преразгледа мярката за оздравяване от гледна точка на правото на Съюза, по-нататък, при условията на евентуалност, бих искала да разгледам причините, поради които се приема, че обратното прехвърляне на отговорността към BES не представлява нито нарушение на принципа на правна сигурност, нито на правото на ефективна съдебна защита.

а) При условията на евентуалност: по основния принцип на правна сигурност, по-специално по защитата на оправданите правни очаквания

79. Според постоянната практика на Съда принципът на правна сигурност изисква националната правна уредба да е толкова ясна и точна, че заинтересованите лица да се запознаят със задълженията, които тя им налага, както и да могат да се запознаят по недвусмислен начин със своите права и съответно да действат съобразно тях[53]. В съответствие с това оправданите правни очаквания на заинтересованите лица относно запазването в сила на тази правна уредба по принцип са защитени[54].

80. Оправданите правни очаквания във връзка със запазването на дадено положение обаче са изключени, ако предпазливият и съобразителен икономически оператор е в състояние да предвиди изменение в правното положение. По-специално според съдебната практика икономически оператор не може да има оправдани правни очаквания във връзка със запазването на дадено положение, което може да бъде изменено от националните органи в рамките на тяхното право на преценка[55].

81. Следователно от значение в главното производство е да се установи дали за предпазливия и съобразителен инвеститор е било ясно, че на основание член 145 H, параграф 5 от RGICSF надзорният орган може да върне с обратно действие задълженията към Bad Bank. Възможността да се предвиди това се потвърждава от обстоятелството, че тя е изрично посочена още веднъж в решението от август 2014 г., който факт се подчертава и от португалското правителство в хода на производството пред Съда. Във връзка с това отново би

49 Вж. Становище 2/13 (Присъединяване на Съюза към ЕКПЧ) от 18 декември 2014 г. (EU:C:2014:2454, т. 191), както и решения от 5 април 2016 г., Aranyosi и Căldăraru (C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, т. 82), и от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебна система) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 43).

50 Решение от 5 април 2016 г., Aranyosi и Căldăraru (C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, т. 85).

51 Решение от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебна система) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 48).

52 В това отношение представителят на Съвета се позовава по-специално на решения от 27 февруари 2018 г., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117), и от 24 юни 2019 г., Комисия/Полша (Независимост на Върховния съд) (C-619/18, EU:C:2019:531).

53 Решение от 1 юли 2014 г., Ålands Vindkraft (C-573/12, EU:C:2014:2037, т. 127).

54 Решение от 11 юни 2015 г., Berlington Hungary и др. (C-98/14, EU:C:2015:386, т. 77).

55 Вж. в този смисъл решения от 7 септември 2006 г., Испания/Съвет (C-310/04, EU:C:2006:521, т. 81), от 10 септември 2009 г., Plantanol (C-201/08, EU:C:2009:539, т. 53), и от 11 юли 2019 г., Agrenergy и Fusignano Due (C-180/18, C-286/18 и C-287/18, EU:C:2019:605, т. 31).

трябвало да е гарантирано, че предпазливият и съобразителен инвеститор е могъл да се запознае с това решение, което във всички случаи предполага публикуване на испански език и в обичайната за страната форма. В това отношение в съдебното заседание се посочи, че испанските медии подробно са информирали за решението на Banco de Portugal.

82. Смятам, че само по себе си обстоятелството, че Novo Banco (поне частично) е правоприемник на BES [56] и освен това продължава да управлява депозита на ищцата, при всички положения не би могло да обоснове оправдани правни очаквания, че Novo Banco ще поеме и отговорността за задълженията по отношение на неправилното инвестиционно консултиране от BES, които са съществували още преди поемането на тези търговски отношения. Встъпването в договор не е съпроводено задължително и с поемане на вече съществуваща отговорност за задължения.

83. Освен това прехвърлянето към мостова институция на отговорността за високорисково и евентуално вредоносно поведение на изпадналата в затруднение банка не съответства на смисъла и целта на създаването на мостова институция [57]. Тези съображения могат да имат значение и при преценката в главното производство относно зачитането на принципите на правна сигурност и на защита на оправданите правни очаквания.

84. Всъщност в това отношение следва да се припомни, че според практиката на Съда в случай на незаконосъобразни актове защитата на оправданите правни очаквания е ограничена от принципа за правна сигурност [58]. Действително на този етап не следва да се разглежда законосъобразността на решението на Banco de Portugal от декември 2015 г., тъй като това не попада в компетентността на Съда. При всички положения смятам, че оправданите правни очаквания относно запазването в сила на такова решение за прехвърляне може да се ползват от много ограничена защита, ако очевидно противоречат на целите на мярката за преструктуриране.

85. В този смисъл в рамките на отговора си на писмените въпроси на Съда португалското правителство твърди, че на надзорния орган трябва да се предостави възможността да коригира неправилни решения. Това важи в още по-голяма степен предвид времевите ограничения, при които трябва да бъде взето решението за преструктуриране [59] и предвид значителната финансова тежест за обществеността в резултат от създаването на мостовата банка.

86. С оглед на всички тези обстоятелства ищцата не би могла да има оправдани правни очаквания по отношение на прехвърлянето на отговорността за неправилното инвестиционно консултиране от BES към Novo Banco, извършено с решението от август 2014 г. Ето защо не изглежда да е налице нарушаване на принципа на правната сигурност.

б) При условията на евентуалност: по правото на ефективна съдебна защита

87. Според постоянната съдебна практика принципът на ефективна съдебна защита представлява основен принцип на правото на Съюза, който произтича от общите конституционни традиции на държавите членки, утвърден в член 47 от Хартата и в членове 6 и 13 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (наричана

56 Вж. относно новото правно положение член 40, параграф 9 от ДВПБ.

57 Вж. по този въпрос по-горе точка 67 и сл. от настоящото заключение.

58 Вж. в този смисъл решения от 22 март 1961 г., Snupat/Върховен орган (42/59 и 49/59, EU:C:1961:5, стр. 172), от 3 март 1982 г., Alphasteel/Комисия (14/81, EU:C:1982:76, т. 10), от 17 април 1997 г., de Compte/Парламент (C-90/95 P, EU:C:1997:198, т. 35 и сл.), и от 13 януари 2004 г., Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17, т. 27).

59 Според действащото понастоящем правно положение неотложността е предварителното условие за преструктурирането, вж. член 18, параграф 1, буква б) от Регламента за ЕМП.

по-нататък „ЕКПЧ“)[60]. Съгласно член 47, първа алинея от Хартата всеки има право на ефективни правни средства за защита пред съд. Освен това от член 47, втора алинея от Хартата следва, че трябва да се осигури реален достъп до правосъдие. Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) не разглежда като достатъчна, за да се осигури реален достъп до правосъдие, възможността за правна защита, която съществува само формално или теоретично, но е изключена на практика[61].

88. Според португалското правителство в разглеждания случай ищцата има право да обжалва решението от декември 2015 г. в рамките на три месеца от публикуването му на уебсайта на Banco de Portugal на 13 януари 2016 г. При това в рамките на цялостна преценка на всички обстоятелства в конкретния случай би следвало да се прецени дали възможността за обжалване може да се приеме за ефективна по смисъла на член 47, първа алинея от Хартата.

89. В това отношение би следвало да се има предвид, че член 47 от Хартата по принцип допуска определянето на преклузивни срокове за обжалване[62]. Разумният преклузивен срок не възпрепятства или затруднява прекомерно ефективността на съдебната защита, доколкото този срок е обвързан с датата, на която заинтересованото лице е узнало или най-малкото е трябвало да узнае за това[63].

90. Според обясненията на португалското правителство освен публикуването му на 13 януари 2016 г., на 26 януари 2016 г. решението на Banco de Portugal е добавено от Novo Banco — Испания, към материалите по висящото в Испания съдебно производство с ищцата. В рамките на този спор ищцата през цялото време е представлявана от адвокат. Освен това според информация на португалското правителство най-малко шест испански инвеститори са обжалвали в Португалия решението от декември 2015 г.

91. Освен това, противно на поддържаното от испанското правителство, обжалването на решението на Banco de Portugal в Португалия не може да се смята за принципно неприемливо. Ако система на взаимно признаване допуска чуждестранни решения да пораждат действие и в други държави членки, от това неминуемо следва, че компетентни по отношение на възраженията срещу разглежданото решение могат да бъдат съдилищата в държава членка, различна от тази по местоживеенето на ищеца[64].

92. С оглед на това би трябвало да се приеме, че ищцата също разполага с ефективна съдебна защита срещу решението на Banco de Portugal от декември 2015 г.

4. Междинно заключение

93. Предвид изложеното по-горе не е налице изключение от принципа на взаимното признаване съгласно член 3, параграф 2 от Директива 2001/24. Евентуални възражения срещу решението на Banco de Portugal би следвало да се предявят от ищцата пред португалските съдилища.

60 Вж. решение от 8 септември 2010 г., Winner Wetten (C-409/06, EU:C:2010:503, т. 58).

61 Съгласно тази съдебна практика правната защита не трябва да е само „теоретична или привидна“, вж. напр. ЕСПЧ, решения от 19 март 1997 г. по дело Hornsby с/у Гърция (CE:ECHR:1997:0319JUD001835791, § 40 и 41), и от 26 февруари 2002 г., по дело Del Sol с/у Франция (CE:ECHR:2002:0226JUD004680099, § 21).

62 Определение от 17 май 2002 г., Германия/Парламент и Съвет (C-406/01, EU:C:2002:304, т. 20).

63 Вж. в този смисъл решения от 7 ноември 2019 г., Flausch и др. (C-280/18, EU:C:2019:928, т. 55), и от 27 февруари 2020 г., TK и др. (Възнаграждения на държавни служители и съдии) (C-773/18—C-775/18, EU:C:2020:125, т. 73).

64 Вж. в този смисъл решение от 22 декември 2010 г., Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, т. 69).

Г. По последиците от признаването на мерките за оздравяване в главното производство с оглед на принципите на правна сигурност и на ефективна съдебна защита

94. С оглед на изложения по-горе извод Tribunal Supremo (Върховен съд) поставя въпроса дали, както става ясно от решенията на Banco de Portugal от декември 2015 г., задължението за безусловно признаване на материалноправното положение, предвидено в член 3, параграф 2 от Директива 2001/24/ЕО, от своя страна нарушава принципите на правна сигурност и на ефективна съдебна защита.

95. Всъщност според изложението на този съд процесуалните последици в испанското право от произтичащото от това изменение на материалноправното положение във висящото производство са отхвърлянето на иска в рамките на производството по обжалване и осъждането на ищцата да понесе съдебните разноски. В този смисъл Tribunal Supremo (Върховен съд) смята по-специално за проблематично да отмени решенията на предходните инстанции, макар да са постановени — при всички положения въз основа на действащото към този момент правно положение — без да е допусната грешка при прилагане на правото. Поради тази причина той непряко поставя под въпрос валидността на член 3, параграф 2 от Директивата при обстоятелства като тези по главното производство.

96. Той обаче не отчита обстоятелството, че отмяната на решенията на предходните инстанции и отхвърлянето на иска в производството по обжалване не произтичат пряко от член 3, параграф 2 от Директива 2001/24. Те са по-скоро специфичните процесуални последици, които испанското право — единственото релевантно в това отношение по силата на член 32 от Директива 2001/24[65] — обвързва с изменението (с обратно действие) на материалноправното положение във висящо производство.

97. В това отношение в съдебното заседание испанското правителство потвърждава, че на този етап от производството испанското право не предвижда нито възможност за замяна на един ответник с друг, нито възможност за продължаване на производството срещу първоначалния ответник и силата на пресъдено нещо да се отнася до „новия“ длъжник по задължението[66], нито институт като *retrait litigieux*[67]. Ето защо Tribunal Supremo (Върховен съд) няма друг избор, освен да отмени първоинстанционното решение, постановено (към тогавашния момент), без да е допусната грешка при прилагане на правото, и в крайна сметка да отхвърли иска на ищцата, като я осъди да понесе всички разноски по делото. В други правни системи този резултат обаче в никакъв случай не би бил задължителен.

98. Ето защо след внимателно разглеждане проблемът не е признаването на материалноправното положение, т.е. на член 3, параграф 2 от Директива 2001/24, а липсата на процесуални възможности за реагиране в испанското право. Следователно възниква въпросът, непряко повдигнат и от Съвета в писмената фаза на производството пред Съда, съответства ли на принципите на правна сигурност и на ефективната съдебна защита национална правна уредба, която обвързва предвиденото в Директива 2001/24 признаване на чуждестранна мярка за оздравяване във висящо съдебно производство с процесуалната последица обоснованият преди това иск да се отхвърли в производството по обжалване и ищецът да се осъди да понесе всички разноски по делото.

65 Вж. по-горе точка 41 и сл. от настоящото заключение.

66 Вж. в германското право разпоредбите на член 265, параграф 2 и член 325 от ZPO.

67 Вж. във френското право разпоредбите на член 1699 и сл. от C.civ (Граждански кодекс).

99. Релевантни за отговора на този въпрос са тези принципи, както са очертани в правото на Съюза, доколкото признаването на чуждестранна мярка за оздравяване, противно на приемането ѝ[68], транспонира задължението на държавите членки, произтичащо от член 3, параграф 2 от Директива 2001/24, и следователно представлява „прилага[не на] правото на Съюза“ по смисъла на член 51, параграф 1 от Хартата.

1. По принципа на правна сигурност

100. Що се отнася до съответствието с принципа на правната сигурност, смятам, че не са налице специфични проблеми, произтичащи от испанското процесуално право. По-специално не може да се породят оправдани правни очаквания относно оставянето в сила на решение, постановено от по-нискостояща инстанция, преди окончателното приключване на производство.

101. Поради обстоятелството, че възможността за обратното прехвърляне на отговорността към BES сама по себе си трябва да се приеме за съответстваща на принципа на правна сигурност[69], същото може да важи по отношение на процесуалните последици от това обратно прехвърляне. Всъщност от предпазлив и съобразителен ищец може да се очаква да познава релевантното процесуално право. С други думи, ищецът е трябвало да има предвид, че евентуално изменение на материалноправното положение, би довело до отхвърляне на иска му и до осъждането му да понесе всички съдебни разноски.

2. По правото на ефективна съдебна защита

102. Съществуват обаче сериозни съмнения, че този резултат съответства на правото на ефективни правни средства за защита и достъп до правосъдие съгласно член 47 от Хартата.

103. Действително ефективността на правните средства за защита по смисъла на член 13 от ЕКПЧ и на член 47, първа алинея от Хартата не следва да е равнозначно на последиците им[70]. Следователно член 47 от Хартата не гарантира, че искът ще бъде уважен и решението на Banco de Portugal от декември 2015 г. няма да бъде признато.

104. Проблематично обаче е задължението на ищцата за понесе съдебните разноски, свързани с отхвърлянето на иска. В този смисъл в практиката на Съда се приема, че прекомерно високите процесуални разноски също могат да засегнат правото на ефективни правни средства за защита и на достъп до правосъдие[71]. Разноските обаче трябва да се смятат за прекомерни не само когато са непропорционални спрямо икономическия интерес на ищеца от решение, с което искът се уважава, а и когато по същество са необосновани.

105. Ето защо правен режим, според който загубилият делото ищец понася съдебните разноски, е обичаен и по принцип не подлежи на обжалване[72]. Всъщност обективната обосновка на това задължение за понасяне на съдебните разноски се състои в обстоятелството, че ищецът носи отговорността за допустимостта и основателността на иска.

68 Вж. по този въпрос точка 73 от настоящото заключение.

69 Вж. по този въпрос точка 79 и сл. от настоящото заключение.

70 ЕСПЧ, решение от 29 ноември 1991 г. по дело Pine Valley с/у Ирландия (CE:ECHR:1991:1129JUD001274287, § 66).

71 Вж. в този смисъл решение от 11 април 2013 г., Edwards и Pallikaropoulos (C-260/11, EU:C:2013:221, т. 33).

72 Вж. в този смисъл решения от 11 април 2013 г., Edwards и Pallikaropoulos (C-260/11, EU:C:2013:221, т. 25), и от 13 февруари 2014 г., Комисия/Обединеното кралство (C-530/11, EU:C:2014:67, т. 44).

106. Възможни са обаче и случаи, по отношение на които това съображение е неправилно. Такъв случай е главното производство. Искът по него (вече) не е основателен, тъй като материалноправното положение впоследствие и с обратно действие е изменено, което обаче изцяло е извън обхвата на влияние и отговорност на ищцата.

107. Действително в разглеждания случай ищцата е трябвало да съобрази, че при определени обстоятелства правното положение би могло да се измени в неблагоприятна за нея посока и поради това предявената претенция в крайна сметка да не ѝ бъде присъдена[73]. Това обаче не може да води до положение, при което предявяването на иска като такова да я постави в неблагоприятно положение и поради това да е възможно да се наложи да се откаже от иска. Всъщност това би накърнило правото на ефективна съдебна защита в неговата същност.

108. Ето защо смятам, че в такъв случай националното право, от една страна, трябва да предвиди процесуална възможност за отреагиране. Тя може да бъде например изявление за уреждане на спора, изменение на иска или всеки друг инструмент, с който може да се възпрепятства загуба на делото само въз основа на последващо и действащо с обратна сила изменение на материалноправното положение. От друга страна обаче, съдът трябва да разполага с правомощието да се въздържи от осъждане на ищцата да понесе съдебните разноски, въпреки отхвърлянето на иска.

109. Рискът от неминуема загуба на делото и задължение за понасяне на съдебните разноски обаче може да възпре ищеца да предяви правата си по съдебен ред и поради това не е съвместим с член 47 от Хартата.

VI. Заключение

110. С оглед на изложените по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на поставения от Tribunal Supremo (Върховен съд, Испания) въпрос, както следва:

„Предвиденото в член 3, параграф 2 от Директива 2001/24/ЕО признаване на приета в една държава членка мярка за оздравяване, по силата на която с обратно действие се изменя материалноправното положение, предмет на висящо съдебно производство в друга държава членка, не може да води в това съдебно производство непременно до осъждане на страната, в ущърб на която действа посоченото изменение, да понесе всички съдебни разноски. Подобен резултат прави предявяването на иск рисково и може да възпре ищеца да предяви правата си по съдебен ред и поради това не съответства на член 47 от Хартата“.

73 Вж. по този въпрос точка 79 и сл. от настоящото заключение.